

BACHELORPROEF

Is verengelsing necessary in Flanders?

Waarom verengelsen Vlaamse universiteiten weinig tot niet in vergelijking met Nederlandse universiteiten?

Bachelor	Journalistiek
Afstudeerrichting	Print- en onlinejournalistiek
Academiejaar	2019 - 2020
Student	Yvonne Kuiken
Begeleiders	Ilse Mestdagh en Gerti Wouters

BACHELORPROEF

Is verengelsing necessary in Flanders?

Waarom verengelsen Vlaamse universiteiten weinig tot niet in vergelijking met Nederlandse universiteiten?

Bachelor	Journalistiek
Afstudeerrichting	Print- en onlinejournalistiek
Academiejaar	2019 - 2020
Student	Yvonne Kuiken
Begeleiders	Ilse Mestdagh en Gerti Wouters

Woord Vooraf

Over een onderwerp voor mijn bachelorproef heb ik lang nagedacht en getwijfeld. Uiteindelijk heb ik ervoor gekozen om mijn bachelorproef te schrijven over de verengelsing van de universiteiten in Vlaanderen en Nederland.

Ikzelf groeide namelijk op in Nederland, maar studeer momenteel in Vlaanderen. Hierdoor kreeg ik twee vriendengroepen, namelijk mijn Nederlandse vrienden en mijn vrienden in Vlaanderen. Het viel me op dat mijn Nederlandse vrienden veel meer les kregen in het Engels dan wij in Vlaanderen. Daardoor kwam ik op het idee om dat te onderzoeken. Waarom verengelsen Vlaamse universiteiten weinig tot niet in vergelijking met Nederlandse universiteiten?

Hoewel ikzelf een bacheloropleiding volg, heb ik ervoor gekozen om me alleen te richten op de universiteiten. Dit omdat mijn onderwerp anders te breed werd en de verengelsing meer speelt op de universiteiten dan op de hogescholen. Achteraf ben ik blij dat ik gekozen heb voor dit onderwerp. Het is een interessant debat met veel voor- en tegenstanders en beide kanten geven goede argumenten.

De laatste loodjes van mijn bachelorproef waren het zwaarst. Onverwachts kwamen mijn medestudenten en ik in een pandemie terecht waardoor het niet altijd evident was om thuis te werken aan school. Het vinden van geschikte interviewees tijdens een pandemie was ook moeilijker dan gedacht.

Ik wil iedereen die de tijd nam om mij te woord te staan bedanken. Ik sprak met professoren, talenbeleidcoördinatoren en studenten die mij een goed inzicht konden geven over de situatie en hun interessante kijk op het onderwerp met mij deelden.

Niet alleen wil ik mijn interviewees ontzettend bedanken, maar ook mijn promotors: Ilse Mestdagh en Gerti Wouters. Zonder hen had ik mijn onderwerp niet goed kunnen afbakenen en hadden mijn producten geen vorm gekregen.

- Yvonne Kuiken

22/05/2020

Abstract

Deze bachelorproef onderzoekt waarom verengelsing bijna niet speelt op de Vlaamse universiteiten in vergelijking met de Nederlandse universiteiten. In september 2019 publiceerde de TaalUnie het rapport 'De staat van het Nederlands' waarin de positie van het Nederlands onderzocht wordt. Uit dat onderzoek blijkt dat er bijna geen sprake is van verengelsing aan de Vlaamse universiteiten. Mijn onderzoeksvraag is dan ook: "Waarom verengelsen Vlaamse universiteiten weinig tot niet in vergelijking met Nederlandse universiteiten?".

Met behulp van onlinebronnen, onderzoeken, rapporten en gesprekken met experts probeert deze bachelorproef een antwoord te vinden op die vraag. Deze bachelorproef bestaat uit een theoretisch en een praktisch deel. Voor het theoretische gedeelte deed ik zowel een literatuurstudie als een praktijkonderzoek. Het praktische deel bestaat uit mijn persoonlijke verwerking van het thema en de voorbereiding voor de producten.

Het eerste hoofdstuk verduidelijkt de onderzoeksvraag en schetst de huidige situatie over de verengelsing van Vlaamse en Nederlandse universiteiten. In het tweede hoofdstuk wordt besproken waarom universiteiten in Nederland wel verengelsen.

Het derde hoofdstuk probeert een verklaring te geven voor de verengelsing van de Vlaamse masteropleidingen. Het hoofdstuk geeft een stukje geschiedenis mee over de taalstrijd in België en het implementeren van de Bolognaverklaring in Vlaanderen. Ook wordt de wetgeving over de onderwijstaal in het Vlaamse hoger onderwijs meegegeven.

In hoofdstuk vier worden de nadelen van de verengelsing van universiteiten besproken. Eerst wordt er kort verduidelijkt dat de voordelen, en dus de beweegredenen voor de verengelsing, al in het eerste hoofdstuk behandeld werden. Daarna gaat het vierde hoofdstuk dieper in op de nadelen. Hoofdstuk vijf behandelt het praktijkonderzoek en de uitspraken van de geïnterviewden over de voor- en nadelen.

Hoofdstuk zes bevat de conclusie. Universiteiten in Vlaanderen verengelsen weinig tot niet omdat de Vlaamse wetgeving dat niet toelaat.

Daarnaast kan ik concluderen dat universiteiten willen overschakelen op het Engels omdat het een aantal voordelen met zich meebrengt zoals een grotere instroom studenten en het aantrekken van buitenlandse wetenschappers en docenten. Tegelijkertijd brengt verengelsing ook nadelen met zich mee zoals minder toegankelijke opleidingen voor studenten die het Engels niet onder knie hebben of een eenzijdige focus op het Westen.

Abstract English

This bachelor's thesis examines why there isn't hardly a language shift to English as the language of instruction at Flemish universities compared to Dutch universities. In september 2019, the TaalUnie published the report 'De staat van het Nederlands' (The State of The Dutch) in which the position of the Dutch language is examined. This research shows that there was almost no language shift to English as the language of instruction at Flemish universities. Hence my research question: "Why do Flemish universities have little to no language shift to English as the language of instruction compared to Dutch universities?"

With the help of online sources, research, reports and conversations with experts, this bachelor thesis tries to find an answer to that question. This bachelor's thesis consists of a theoretical and a practical part. For the theoretical part I did both a literature study and a practical research. The practical part consists of my personal processing of the theme and the preparation for the products.

The first chapter clarifies the research question and outlines the current situation about the language shift of Flemish and Dutch universities. The second chapter discusses why universities in the Netherlands do switch to English as the language of instruction.

The third chapter explains the language shift of Flemish master's programmes. The chapter also gives a brief history about the linguistic conflict in Belgium and the implementation of the Bologna Declaration in Flanders. Legislation concerning the language of instruction in Flemish higher education is also explained.

In chapter four the disadvantages of the language shift of universities are discussed. The fourth chapter discusses the disadvantages in more detail. Chapter five discusses the practical research and the statements of the interviewees about the advantages and disadvantages.

After that, Chapter six deals with the conclusion. Universities in Flanders switch little or not at all to English as the language of instruction because Flemish legislation does not allow it.

In addition, I can conclude that universities want to switch to English because it has a number of advantages such as a larger intake of students and attracting foreign scientists and lecturers. At the same time, a language shift to English as the language of instruction also brings disadvantages such as less accessible courses for students who do not master the English language or a one-sided focus on the West.

Verklarende woordenlijst

Bestuurstaal	Op universiteiten is dat de taal waarin officiële documenten opgesteld worden en de taal waarin er vergaderd wordt.
Eerstegeneratiestudent	Studenten van wie de ouders geen hoger onderwijs gevolgd heeft.
Europees referentiekader	Een richtlijn voor Europese talen om het niveau, dat iemand de taal machtig is, te beoordelen.
Flenglish	Een mix tussen het Vlaams en het Engels. Vlaamse woorden worden op een Engelse wijze uitgesproken en de zinsbouw wordt letterlijk van het Vlaams naar het Engels vertaald. Hierdoor kloppen de constructies niet.
Globalisering	Verschillende leefwerelden, culturen en economieën komen dichterbij elkaar.
Globish	Globish is een makkelijkere variant van het Anglo-Amerikaanse Engels en wordt gesproken door mensen die het Engels niet voldoende machtig zijn.
Internationaliseren	Een proces waarbij bedrijven, universiteiten, regeringen etc. betrekkingen aangaan over steeds grotere afstanden. Deze betrekkingen reiken over de landsgrenzen heen.
Lingua franca	Een taal die als communicatiemiddel wordt gebruikt tussen mensen met verschillende nationaliteiten en moedertalen. In de wetenschap is de lingua franca het Engels.
Onderwijstaal	De taal waarin het onderwijs plaatsvindt (voertaal).
Promovendus	Een persoon die door een geaccrediteerde instelling formeel erkend wordt als iemand die hoogstwaarschijnlijk een promotie tot de academische graad van doctor zal krijgen.
Vakjargon	Begrippen die specifiek binnen een bepaalde beroepssoort gebruikt worden.
Voertaal	De taal waarin onderwijs gegeven wordt (onderwijstaal).

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Abstract Nederlands

Abstract Engels

Verklarende woordenlijst

Researchdossier

Inleiding	1
1. Toelichting onderzoeksvraag	2
1.1. De definiëring van het begrip ‘verengelsing’ en de huidige situatie.....	2
1.1.1. Wat is verengelsing?.....	2
1.1.2. De huidige situatie	2
2. Waarom verengelsen universiteiten in Nederland?	3
2.1. Internationalisering van de universiteiten	3
2.2. Engels als lingua franca	4
2.3. Een international classroom.....	4
2.4. Een troef op de (internationale) arbeidsmarkt	5
2.5. Economische motieven.....	5
3. De verengelsing van de Vlaamse masteropleidingen	7
3.1. Taal: een gevoelige kwestie.....	7
3.1.1. De Taalstrijd	7
3.2. De Bolognaverklaring	7
3.2.1. Hervorming hoger onderwijs in Europa	7
3.2.2. Opmars Engels aan de hogescholen.....	8
3.3. De Vlaamse wetgeving vandaag	9
3.3.1. De taalregeling Vlaanderen	9
3.3.2. De grenzen van anderstalige opleidingen binnen Vlaanderen	10
3.3.3. Kwaliteitsbewaking anderstalige opleidingen.....	10
4. Welke voor- en nadelen brengt de verengelsing van de universiteiten met zich mee?	12
4.1. De voordelen van Verengelsing	12
4.1.1. Duiding voordelen.....	12
4.2. De nadelen van verengelsing	12
4.2.1. Verzwakte meertaligheid.....	12
4.2.2. Kwaliteitsverlies van het onderwijs.....	12
4.2.3. Minder toegankelijke opleidingen	13
4.2.4. Eenzijdige oriëntatie	14
5. Praktijkonderzoek: Komen de voor- en nadelen overeen met de praktijk?	15
5.1. Eigen onderzoek	15

5.2.	Voordelen in de praktijk.....	16
5.2.1.	Internationalisering van de universiteiten.....	16
5.2.2.	Engels: de taal van de wetenschap.....	17
5.2.3.	Een international classroom	18
5.2.4.	Een voordeel op de arbeidsmarkt	19
5.2.5.	Financiële motieven	20
5.3.	Nadelen in de praktijk	21
5.3.1.	De meertaligheid wordt uitgehoud	21
5.3.2.	Verlies van kwaliteit in het onderwijs	22
5.3.3.	Extra barrières voor (toekomstige) studenten	23
5.3.4.	Eenzijdige focus op het Westen.....	24
6.	Conclusie en suggesties voor verder onderzoek	26
6.1.	Conclusie	26
6.2.	Suggesties voor verder onderzoek en nieuwe onderzoeksvragen	28
	Referentielijst	29
	Bijlagen.....	31
	Bijlage 1: Lijst van figuren	31

Researchdossier

Inleiding

In september 2019 publiceerde de TaalUnie het rapport ‘De staat van het Nederlands’. Daaruit blijkt dat het Nederlandse de dominante taal blijft in het Vlaamse hoger onderwijs. Uit datzelfde rapport kwam ook naar voren dat het hoger onderwijs in Nederland, met name de universiteiten, wel in een hoog tempo overschakelen op het Engels als onderwijstaal.

In 2018 was in Nederland al bijna driekwart (74%) van de masteropleidingen Engelstalig. In Vlaanderen was dat percentage veel lager, namelijk 23,63%. Deze bachelorproef onderzoekt waarom Vlaamse universiteiten weinig tot niet overschakelen op het Engels als onderwijstaal. Het researchdossier bestaat uit twee delen: een literatuurstudie en een praktijkonderzoek aan de hand van diepte-interviews met ervaringsdeskundigen uit het hoger onderwijs in Vlaanderen.

Met behulp van onlinebronnen, onderzoeken, rapporten en gesprekken met experts probeert deze bachelorproef een antwoord te vinden op de hoofdvraag. Het eerste hoofdstuk verduidelijkt de onderzoeksvraag en schetst de huidige situatie over de verengelsing van Vlaamse en Nederlandse universiteiten. In het tweede hoofdstuk wordt besproken waarom universiteiten in Nederland wel verengelsen.

Het derde hoofdstuk probeert een verklaring te geven voor de verengelsing van de Vlaamse masteropleidingen. Het hoofdstuk geeft een stukje geschiedenis mee over de taalstrijd in België en het implementeren van de Bolognaverklaring in Vlaanderen. De wetgeving betreft de onderwijstaal in het Vlaamse hoger onderwijs wordt ook meegegeven.

In hoofdstuk vier worden de nadelen van de verengelsing van universiteiten besproken. Eerst wordt er kort verduidelijkt dat de voordelen, en dus de beweegredenen voor de verengelsing al in het eerste hoofdstuk behandeld werden. Daarna gaat het vierde hoofdstuk dieper in op de nadelen. Hoofdstuk vijf behandelt het praktijkonderzoek en de uitspraken van de geïnterviewden over de voor- en nadelen. Hoofdstuk zes sluit het researchdossier af met een conclusie.

1. Toelichting onderzoeksvraag

1.1. De definiëring van het begrip ‘verengelsing’ en de huidige situatie

1.1.1. Wat is verengelsing?

Op de Wikipediapagina ‘verengelsing’ staan er drie definities vermeld. Een van die definities beschrijft een systematische overschakeling door niet-Engelstaligen op het Engels in domeinen zoals de wetenschap, de luchtvaart en de sport die daardoor Engelstalig worden (Wikipedia, 2018). Het hoger onderwijs in Nederland, voornamelijk de masteropleidingen, kan hieronder gerekend worden doordat 74% van de masteropleidingen volledig Engelstalig is in Nederland volgens het fact sheet van De Vereniging van Universiteiten (Vereniging van Universiteiten, 2017).

In Europa wordt er steeds meer in het Engels lesgegeven, maar toch blijkt dit maar een klein aandeel van het volledige aanbod te zijn. Maar 6% van het volledige aantal programma’s in Europa is Engelstalig en dan voornamelijk de masteropleidingen (VLOR, 2017)

1.1.2. De huidige situatie

Dat de verengelsing almaar toeneemt in Europa blijkt uit een rapport uit 2017 van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR). In Europa waren er in 2001 725 Engelstalige programma’s en in 2007 was dat aantal al gestegen naar 2389. In 2014 steeg dat aantal nogmaals naar 8089 Engelstalige programma’s. Nederland bleek de koploper te zijn en bood de meeste Engelstalige opleidingen aan (VLOR, 2017).

Dat er binnen Europa een tendens bestaat van verengelsing is duidelijk. Toch lijkt Vlaanderen deze trend niet te volgen. In Nederland stonden in het academiejaar 2015/2016 ruim 96.000 studenten ingeschreven bij een masteropleiding. Bijna 70% van die studenten volgden hun opleiding in het Engels (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2017).

In Vlaanderen zijn er geen cijfers beschikbaar over het aantal studenten die in 2015 een Engelstalige opleiding volgden. Wel blijkt uit een rapport van de Vlaamse Onderwijsraad dat van de 454 masteropleidingen in Vlaanderen er 98 anderstalig waren; dat komt neer op 21,59% (VLOR, 2017). Een van die anderstalige opleiding was volledig Franstalig, de overige 97 anderstalige masteropleidingen waren hoogstwaarschijnlijk Engelstalig.

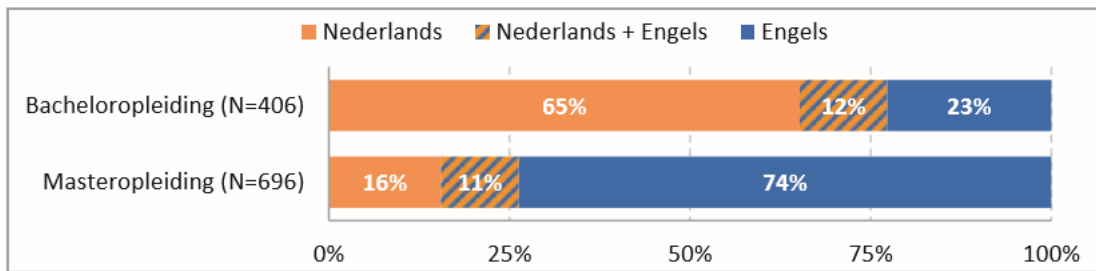
Volgens het recentste onderzoeksrapport van de Taalunie wordt in Vlaanderen beduidend meer uitsluitend in het Nederlands lesgegeven dan in Nederland. De situatie aan de Vlaamse universiteiten is in twee jaar tijd bijna niet veranderd. In 2016 werd Engels gedoceerd in 2,5% van de universiteiten, en in 2018 was dat 2,8% (De Taalunie, 2019).

Momenteel zijn er volgens de website van Studiekeuze123 in Nederland 582 masteropleidingen te volgen in het Engels (Studiekeuze123, z.d.). In zijn Vlaanderen bestaan er momenteel 178 Engelse masteropleidingen om in het Engels te volgen. Dat blijkt uit de website van de Onderwijskiezer (Onderwijskiezer, z.d.).

2. Waarom verengelsen universiteiten in Nederland?

2.1. Internationalisering van de universiteiten

De internationalisering van het hoger onderwijs gaat gezamenlijk met een toename van het aantal Engelstalige opleidingen, met name bij de universiteiten. Figuur 1 toont dat in 2018 74% van de masteropleidingen volledig Engelstalig was. De rest van de masteropleidingen zijn (deels) Nederlandstalig (Vereniging Hogescholen en Vereniging van Universiteiten, 2018).

Figuur 1: Voertalen van opleidingen in Nederland in 2017-2018 (Vereniging van Hogescholen en Vereniging van Universiteiten, 2018).

Nederlandse universiteiten zetten in op internationalisering. De Onderwijsraad ziet internationalisering als het versterken van internationale dimensies binnen het onderwijs zodat leerlingen en studenten internationaal competent worden. Dat houdt in dat afgestudeerden goed kunnen handelen in internationale contexten in binnen- en buitenland (De Onderwijsraad, 2018). De Onderwijsraad is van mening dat studenten ook in eigen land, en in sectoren die niet sterk internationaal georiënteerd zijn, later te maken krijgen met contexten waarin internationale kennis en vaardigheden vereist zijn.

Universiteiten opereren vandaag de dag op een internationaal niveau en moeten participeren in niet alleen Europese kennisnetwerken, maar ook in wereldwijde. Niet internationaliseren zou inhouden dat Nederlandse universiteiten zich afzonderen van de internationale kennisontwikkeling en elders gegenereerde kennis en technologie. Dat zou als gevolg kunnen hebben dat talentvolle wetenschappers, maar ook studenten, kiezen voor een ander land (De Onderwijsraad, 2018). Internationaliseren is voor het hoger onderwijs en onderzoek zeer belangrijk. Samenwerking en debat met collega's uit binnen- en buitenland is noodzakelijk voor kwalitatief goed onderzoek (Vereniging Hogescholen en Vereniging van Universiteiten, 2018).

De laatste jaren is het voor docenten in Nederland mogelijk om gedeeltelijk in het Engels te doceren als alternatief voor het Nederlands (De Wit, 2011). Een deel van de opleidingen in het hoger onderwijs in Nederland heeft het Engels zelfs als voertaal. Uit de cijfers van de Vereniging van Hogescholen en Vereniging van Universiteiten (2018) blijkt dat 23% van de bacheloropleidingen in Nederland momenteel in het Engels gegeven worden, tegenover 65% van de bacheloropleidingen in het Nederlands. Bij masteropleidingen is het omgekeerd: 74% van de masteropleidingen in Nederland hebben het Engels als voertaal, tegenover 16% van de masteropleidingen met de voertaal Nederlands (figuur 1).

2.2. Engels als lingua franca

Het Engels is een internationale taal en het Engels wordt niet verbonden aan een land of cultuur en heeft daarom deze hoge status (Booij, 2001). In de internationale thematiek en wetenschap wordt Engels als lingua franca gebruikt. Toonaangevende publicaties zijn voornamelijk in het Engels geschreven en wetenschappers worden overal ter wereld te werk gesteld en moeten dus kunnen communiceren met hun collega's die vaak ook een andere moedertaal hebben. Nederlandse universiteiten hebben speciaal gekozen voor een internationaal profiel en hebben ook veel internationale wetenschappers aangesteld (Vereniging van Universiteiten, 2017). Universiteiten wijzen op het internationale karakter van de wetenschappelijke richtingen. In de praktijk blijkt dat internationale samenwerkingen leiden tot innovatievere onderzoeken en bijdragen aan de kenniseconomie in Nederland (Vereniging van Universiteiten, 2017).

Voorals het gaat om wetenschappelijk onderzoek is er sprake van uitgebreide mobiliteit van wetenschappers en internationale samenwerkingen. Ruim 30% van het wetenschappelijk personeel van de Nederlandse universiteiten komt uit het buitenland. Voor promovendi gaat het om bijna 50%. Cruciale randvoorwaarden om kwalitatief hoogwaardig en innovatief onderzoek uit te kunnen voeren, zijn internationale mobiliteit en grensoverschrijdende samenwerkingen in onderzoeksprojecten (Vereniging Hogescholen en Vereniging van Universiteiten, 2018).

Door Engels onderwijs aan te bieden, wordt de toegang tot kennis vergroot. Er zal een grotere kennisuitwisseling plaatsvinden en er ontstaat een opener houding, wat als gevolg een hogere kwaliteit van het onderwijs oplevert (VLOR, 2017). Volgens de VLOR stijgen hogeronderwijsinstellingen zo ook op internationale rankings. Zo kunnen universiteiten meer betekenis krijgen binnen de internationale wetenschapsbeoefening.

2.3. Een international classroom

Door opleidingen in het Engels aan te bieden, trekken universiteiten ook buitenlandse studenten aan. Een international classroom is gewenst volgens de Vereniging van Universiteiten. Onderwijs in het Engels geeft de kans om een gemengde groep te creëren van Nederlandse en buitenlandse studenten. Studenten komen zo in contact met andere culturen, ideeën en perspectieven. Dat heeft voordelen voor iedere student: de samenwerking wordt beter en creatiever en studenten kunnen zich inleven in andere perspectieven. Ook leidt een international classroom tot een ambitieuzere studiecultuur waardoor studenten sneller afstuderen (Vereniging van Universiteiten, 2017).

Het studieklimaat wordt bevorderd door de 'peereffecten' van buitenlandse studenten, die gemotiveerd en getalenteerd zijn, op Nederlandse studenten (De Onderwijsraad, 2018). Een gemengde groep leerlingen stimuleert de creativiteit en inlevingsvermogen van die leerlingen. De leerlingen krijgen aandacht voor andere landen, andere culturen en internationale ontwikkelingen. Zo leren ze om samen te werken met mensen met een verschillende achtergrond en worden ze voorbereid om te werken in een diverse samenleving (De Onderwijsraad, 2018).

Er moet wel aan een aantal randvoorwaarden voldaan worden om de gewenste leeropbrengsten te krijgen. Zo moet er nagedacht zijn over de verschillende culturele achtergronden en leerstijlen, er moet een evenwicht zijn tussen de Nederlandse studenten en de internationale studenten, en de leerkrachten moeten voldoende coaching en training

krijgen en daarnaast hun eigen culturele identiteit (er)kennen. Een goed ingerichte international classroom maakt het mogelijk voor alle Nederlandse studenten om interculturele vaardigheden op te doen en om te leren gaan met diversiteit, ook voor de studenten die niet naar het buitenland kunnen (Vereniging Hogescholen en Vereniging van Universiteiten, 2018).

Universiteiten zien dit ook als een manier om braingain te bevorderen en om eventueel tekorten in hun eigen instelling te compenseren (VLOR, 2017).

2.4. Een troef op de (internationale) arbeidsmarkt

Studenten staan volgens de VLOR sterker op de (internationale) arbeidsmarkt als ze een Engelstalige opleiding genoten hebben. Dankzij Engelstalige opleidingen breiden studenten namelijk hun kennis van het Engels uit (VLOR, 2017). Ook beweert de VLOR dat Engelstalige opleidingen de internationale competenties van studenten bevorderen die nodig zijn voor het werken en leven in een internationale maatschappij.

Door een multiculturele samenleving en globalisering komen afgestudeerden ook op de Nederlandse arbeidsmarkt steeds vaker in contact met internationale of interculturele uitdagingen. Het is daarom belangrijk voor studenten dat zij in hun opleiding internationale inzichten en kennis tot zich kunnen nemen en voorbereid worden op het werken aan mondiale vraagstukken in een internationale context. Met het oog op de globaliserende arbeidsmarkt, is het voor opleidingen geschikt om (een deel van) de opleiding in het Engels aan te bieden (Vereniging Hogescholen en Vereniging van Universiteiten, 2018).

Als afgestudeerden het Engels goed onder de knie hebben, is hun kans op werk groter en kunnen ze beter binnen dat werkveld functioneren. De meeste instellingen zien de aansluiting van een opleiding op de internationale arbeidsmarkt als een troef van de Engelse taal. (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2017).

2.5. Economische motieven

Universiteiten verengelsen ook omdat ze er geld inzien. Een onderwijsinstelling verdient meer aan buitenlandse studenten (buiten de EU, geen EER-student) dan aan studenten die wel wonen binnen de Europese Economische Ruimte (EER) blijkt uit een scriptie van Moerkens (2018). Dat verschil kan oplopen tot duizenden euro's. Moerkens haalt als voorbeeld haar eigen school aan. De universiteit Gent laat een niet-beurs bachelorstudent die aan de faculteit dierengeneeskunde wil studeren een bedrag betalen van €906,10 voor 60 studiepunten. Een niet EER-student betaalt voor dezelfde opleiding en hetzelfde aantal studiepunten een bedrag van €5424,10 (Moerkens, 2018).

Een buitenlandse instroom kan ook een compensatie betekenen voor dalende studentenaantallen of de instandhouding van een instroom die groot genoeg is om noodzakelijke voorzieningen efficiënt te gebruiken. Zonder de instroom buitenlandse studenten zou het opleidingsaanbod (in delen van) Nederland verschromelen (De Onderwijsraad, 2018).

Maar een Engelse opleiding is niet alleen economisch interessant voor de universiteiten zelf. Ook de studenten hebben er baat bij. Vloeiend Engels spreken is een communicatief voordeel voor landen waar meerdere talen gesproken worden. Een extra taal beheersen zorgt voor

linguïstisch kapitaal: de student krijgt meer geloofwaardigheid, er wordt meer naar de student geluisterd en de student kan beschouwd worden als lid van een (academische) expertengroep. Dit linguïstisch kapitaal kan veranderen naar economisch kapitaal als bijvoorbeeld een onderzoek van die student gepubliceerd wordt in een goed internationaal tijdschrift (Moerkens, 2018). Daarnaast is het Nederlands verspreid over een klein gebied op deze wereld en is het niet meer realistisch om alleen maar Nederlands te onderwijzen in een wereld waar de economie alsmaar globaler wordt (De Onderwijsraad, 2011).

Verder dragen Engelse opleidingen bij aan de kenniseconomie en de concurrentiekracht van Nederland zelf. Het is ook een wijze om in de behoeften van de Nederlandse arbeidsmarkt te voorzien. Buitenlandse studenten blijven soms in Nederland om te werken en dit resulteert zich weer in een andere vorm van inkomsten voor de Nederlandse staat, namelijk: belastinginkomsten (De Onderwijsraad, 2018).

3. De verengelsing van de Vlaamse masteropleidingen

3.1. Taal: een gevoelige kwestie

3.1.1. De Taalstrijd

Taal heeft altijd gevoelig gelegen in België. Vooral het Vlaams heeft veel te verduren gekregen en werd uiteindelijk beschermd door een series van wetten. François Staring beschrijft in zijn scriptie dat de Vlamingen vijandiger zijn tegenover vreemde talen dan Nederlanders. Doordat de taalgebieden beide op een verschillende manier ontwikkelden sinds de Val van Antwerpen in 1585. Het Nederlands werd in het protestantse Nederland vanaf dat moment gebruikt in alle domeinen en het katholieke Vlaanderen kreeg dit recht pas ruim na de Tweede Wereldoorlog (Staring, 2014). Daarnaast is in Vlaanderen de Nederlandse taal een belangrijke identiteitsbepalende factor en ligt taal er politiek extra gevoelig. Volgens Ljosland (geciteerd in De Onderwijsraad, 2011) wordt de moedertaal gezien als een onderdeel van de eigen identiteit.

Doordat het Vlaams vroeger bijna geen bestaansrecht had, heeft het hard moeten vechten voor de plaats die het vandaag de dag inneemt, met name voor de positie die het Vlaams heeft op de hogescholen. Sinds het ontstaan van België heeft het Frans altijd een prominente plaats ingenomen, ook op de hogescholen vroeger. In 1916 werd pas de eerste Vlaamse hogeschool geopend, onder de Duitse bezetter, om vervolgens na de eerste wereldoorlog weer terug te schakelen op het Frans (Seberechts, 2017).

Zolang in de hogeronderwijsinstellingen vroeger het taalgebruik ‘vrij’ was, maakte het Nederlands/Vlaams geen schijn van kans tegen het centralere Frans (Vrints, Wetenschappelijke tijdingen op het gebied van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging, 2017). Pas in 1930 ondertekent de Belgische koning Albert I van België een wet die de vernederlandsing van de Gentse universiteit goedkeurt. Na het Latijns en het Frans, wordt Nederlands de nieuwe onderwijstaal (Vandevoorde en Mantels, 2010). Zo kwamen er meer Nederlandstalige hogescholen in Vlaanderen.

3.2. De Bolognaverklaring

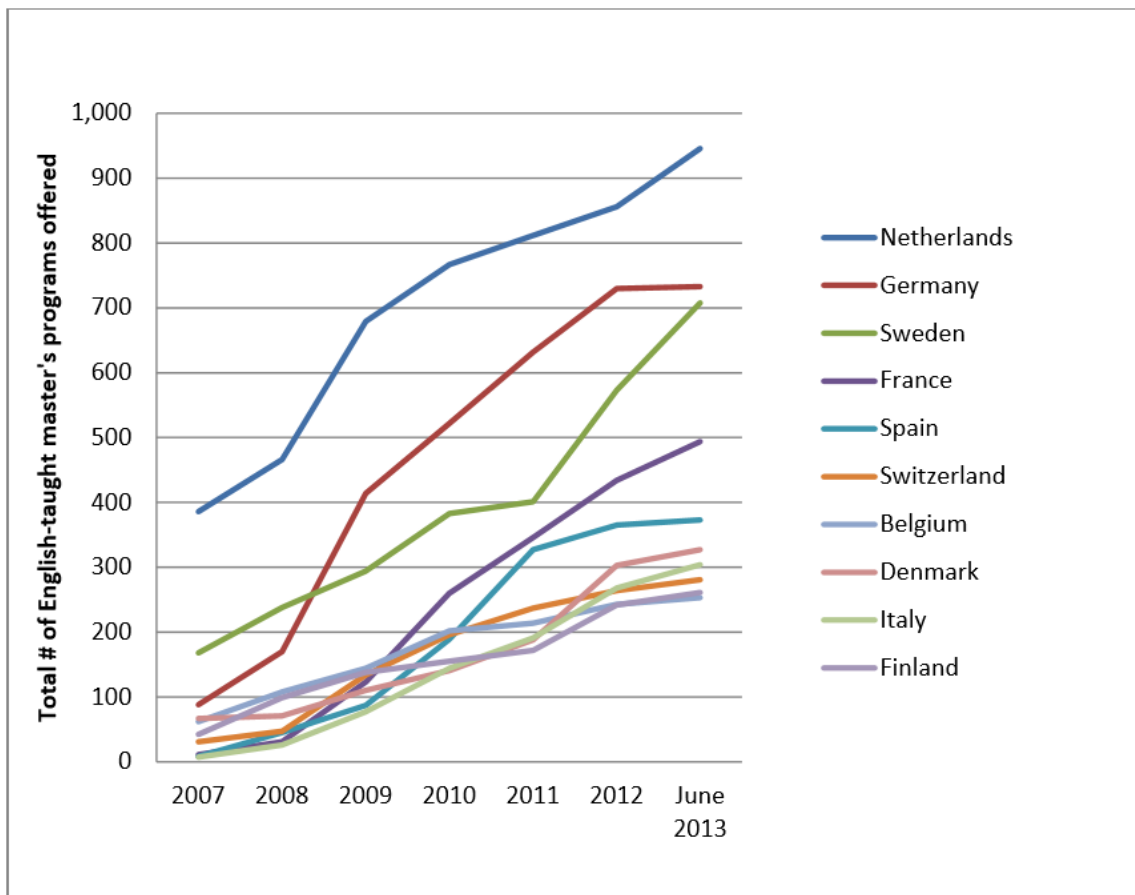
3.2.1. Hervorming hoger onderwijs in Europa

In 1999 hebben 29 Europese landen de Bolognaverklaring opgericht. Deze verklaring had grote gevolgen voor het hoger onderwijs in Europa en dus ook in België. Het voornaamste doel van deze verklaring was de erkenning van Europese diploma's te vereenvoudigen. In 2004 heeft België het Bolognadecreet in de praktijk omgezet. Dat hield in dat België de bachelor-master-structuur implementeerde (VLOR, 2017).

Dit decreet heeft enorme invloed gehad op het hoger onderwijs in Vlaanderen. Het decreet bracht een internationale veranderingsdynamiek op gang en heeft de Europese studentenmobiliteit verbeterd (VLOR, 2017). Sinds het Bolognadecreet (1999) heeft het Engels in Europa meer ruimte veroverd binnen het hoger onderwijs, ook in Vlaanderen heeft de verengelsing een opmars gehad (Staring, 2014).

3.2.2. Opmars Engels aan de hogescholen

Om een beeld te geven van de toename van het Engels als voertaal binnen het Europese hoger onderwijs, bekijken we het onderzoek 'English-Taught Master's Programs in Europe: A 2013 Update' van het onderzoekscentrum Institute of International Education for Academic Mobility Research. De studie onderzoekt de groei van Engelstalige masteropleidingen in tien Europese landen in de periode van 2007 tot en 2013. De periode kort na de implementatie van de bachelor-master-structuur.

Figuur 2: De groei van Engelstalige masteropleidingen in tien Europese landen tussen 2007 en 2013 (Institute of International Education's Center for Academic Mobility Research, 2013).

Figuur 2 toont dat in alle tien Europese landen het aantal Engelstalige masteropleidingen is toegenomen tussen 2007 en 2013. Nederland is op dat moment de koploper (en is dat nog steeds) in het aanbieden van Engelstalige masteropleidingen. België staat op de zevende plaats en bood op dat moment 253 Engelstalige masteropleidingen aan (IIE's Center for Academic Mobility Research, 2013).

Table 1: Increase in English-Taught Master's Programs Listed on MastersPortal.eu

	Total # of programs offered Dec 2011	Total # of programs offered June 2013	Percent increase
Europe	4,644	6,407	38%
Denmark	188	327	74%
Sweden	401	708	73%
Italy	191	304	60%
Finland	172	261	52%
France	346	494	43%
Switzerland	237	281	19%
Belgium	214	253	18%
Netherlands	812	946	16%
Spain	327	373	14%
Germany	632	733	13%

Figuur 3: De evolutie van Engelstalige masteropleidingen in tien Europese landen van december 2011 tot en met juni 2013 (Institute of International Education's Center for Academic Mobility Research 2013).

Figuur 3 toont in de eerste twee kolommen het aantal Engelstalige masters in de tien landen aan in 2011 en in 2013 en in de laatste kolom wordt de stijging in percentages weergegeven. In figuur 3 is te zien dat Nederland (16%) en België (18%) tussen december 2011 en juni 2013 weinig groei vertonen. Volgens Staring (2014) kan deels een verklaring gevonden worden in het feit dat in België de nieuwe taalregeling voor het hoger onderwijs ingevoerd werd. In Nederland kan een 'verzadiging' van de hoeveelheid Engelstalige masters de reden zijn van deze cijfers (Staring, 2014).

Ook is recent gebleken dat universiteiten in Vlaanderen bijna niet verengelsen. De Taalunie heeft in hun recentste rapport (2019) geen significante verandering vastgesteld van de verengelsing ten opzichte van de nulmeting in 2016. In 2016 gaven de Vlaamse masterstudenten in 2,5% van de gevallen aan altijd Engels te spreken met hun docenten. In 2018 was dat percentage licht gestegen naar 2,8% (De Taalunie, 2019). In Vlaanderen ligt het uitsluitend gebruik van Engels als instructietaal op 2,8% terwijl dat in Nederland ligt op 20% (De Taalunie, 2019).

3.3. De Vlaamse wetgeving vandaag

3.3.1. De taalregeling Vlaanderen

Onderwijs is een gemeenschapsbevoegdheid. Het hoger onderwijs wordt in de Vlaamse en Franse gemeenschap apart geregeld.

De Vlaamse overheid paste in 2012 haar beleid aan voor het invoeren van anderstalige opleidingen in het hoger onderwijs wat een jaar later in de Codex Hoger Onderwijs overgenomen werd. De Vlaamse overheid voerde de nieuwe regelgeving in om de studentenmobiliteit te bevorderen en de internationalisering te versterken. (Vogl en Rosiers, 2019). Die wetgeving werd ingevoerd vanaf het academiejaar 2013 – 2014 (Departement Onderwijs en Vorming Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs, 2014 - 2015).

De Vlaamse hogeronderwijsinstellingen moeten voornamelijk het Nederlands als voertaal gebruiken. Deze onderwijsinstellingen mogen anderstalige opleidingen aanbieden als ze aan een aantal strikte voorwaarden voldoen.

Als hogeronderwijsinstellingen een anderstalige opleiding willen organiseren, moeten ze eerst een aanvraag hiervoor indienen bij de Commissie Hoger Onderwijs en de redenen hiervoor goed motiveren (Vogl en Rosiers, 2019).

Volgens de wet zijn er drie redenen waardoor een hogeronderwijsinstelling een anderstalige opleiding zou mogen aanbieden, namelijk:

1. Als opleidingsprogramma's uitsluitend ontworpen werden voor buitenlandse studenten.
2. Als een instelling kan aantonen dat er een meerwaarde bestaat voor de studenten en het afnemende veld om de opleiding te organiseren in een vreemde taal.
3. Als voor de opleiding de functionaliteit van een anderstalig aanbod kan worden aangetoond.

Daarnaast moet een hogeschool of universiteit die een anderstalige opleiding wil aanbieden, garanderen dat er ergens in Vlaanderen een Nederlandstalig equivalent bestaat voor die anderstalige opleiding (Vogl en Rosiers, 2019).

3.3.2. De grenzen van anderstalige opleidingen binnen Vlaanderen

De Vlaamse wet ziet een bacheloropleiding als anderstalig als meer dan 18,33% van de opleidingsonderdelen in een andere taal dan het Nederlands aangeboden wordt. Voor de masteropleidingen ligt die grens op 50% (Vogl en Rosiers, 2019).

In Vlaanderen mag van het totale aantal bacheloropleidingen 6% in een andere taal aangeboden worden. De grens voor masteropleidingen ligt op 35% (Vogl en Rosiers, 2019). In het academiejaar 2017 – 2018 was het aantal anderstalige bacheloropleidingen 3,11% en voor de masteropleidingen was dat 23,63% (Vogl en Rosiers, 2019).

De VLOR laat in een advies (2015) weten dat ze sterk bezorgd zijn over wat er gebeurt als de maximumgrenzen bereikt worden. Vlaanderen riskeert gedurende geruime tijd achterop te lopen met de rest van Europa als alle anderstalige opleidingen geblokkeerd worden terwijl ze in de rest van Europa juist groeien (VLOR, 2015). Deze taalregeling zet een rem op de verengelsing in Vlaanderen.

3.3.3. Kwaliteitsbewaking anderstalige opleidingen

De Vlaamse overheid voerde ook maatregelen in om de kwaliteit van anderstalige opleidingen te bewaken. Een docent moet over een C1-niveau van het Europees Referentiekader (ERK) beschikken in de taal waarin lesgegeven wordt. Dit moet geattesteerd worden met een kwalificatiegetuigschrift (Vogl en Rosiers, 2019).

Als een docent een diploma secundair onderwijs of een diploma op een bachelor-, master- of doctoraatsniveau behaalt in de onderwijstaal waarin hij/zij wil lesgeven én als die taal ook de onderwijstaal is van de instelling waar dat diploma behaald werd, wordt het C1-niveau verondersteld. Opvallend is dat iemand die een Engelstalige opleiding heeft gevolgd aan een van de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen niet aan dit criterium voldoet, aangezien het Nederlands de onderwijstaal in deze instellingen is (Vogl en Rosiers, 2019).

Daarnaast moeten anderstalige docenten die geen opleidingsonderdelen in het Nederlands (de bestuurstaal) geven binnen drie jaar na de aanstelling het Nederlands beheersen op ERK-niveau B2. Dat betreft dus niet gastdocenten, maar docenten die deel uitmaken van het vaste docentenkorps. Deze voorwaarde over de bestuurstaal werd ingevoerd zodat deze personen volwaardig kunnen participeren aan het academisch leven van de Vlaamse onderwijsinstelling (Vlaams Departement Onderwijs en Vorming Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs , 2014).

4. Welke voor- en nadelen brengt de verengelsing van de universiteiten met zich mee?

4.1. De voordelen van Verengelsing

4.1.1. Duiding voordelen

De voordelen van verengelsing werden al beschreven onder het tweede hoofdstuk van deze scriptie (zie hoofdstuk 2 Waarom verengelsen universiteiten in Nederland?). Een kort overzicht van de voordelen van verengelsing:

- De universiteiten internationaliseren
- De vergrote toegang tot kennis
- De international classrooms
- De vergrote kans op de (internationale) arbeidsmarkt
- De economische voordelen voor universiteiten

In dit hoofdstuk worden eerst nog de nadelen van verengelsing vermeld en later wordt aan de hand van een praktijkonderzoek de voor- en nadelen getoetst. Daarvoor worden interviews afgenomen met zowel voor- en tegenstanders van de verengelsing uit zowel Nederland als Vlaanderen.

4.2. De nadelen van verengelsing

4.2.1. Verzwakte meertaligheid

Volgens de Onderwijsraad storen diverse critici zich aan de vanzelfsprekendheid waarmee het Engels zijn opmars maakt aan Nederlandse universiteiten als voertaal. Dat heeft risico's voor het dagelijks gebruik van Nederlands als taal. De toegang tot de eigen taal wordt geblokkeerd door het toenemende Engels. (De Onderwijsraad, 2011).

Een direct gevolg van het verlies van de Nederlandse taalvaardigheid is dat de meertaligheid van de betrokkenen wordt verzwakt. Dit schaadt ook de praktische en cognitieve voordelen die bij meertaligheid horen, zoals een verhoogde flexibiliteit en creativiteit en een groter arsenaal van concepten (de Groot, 2017).

Vanouds werd ervanuit gegaan dat Vlaamse en Nederlandse intellectuelen in de dop drie à vier talen op zijn minst passief beheersten. De verengelsing van opleidingen holt de meertaligheid uit. In Nederlandse opleidingen worden teksten in twee tot vier talen gelezen, in Engelse opleidingen worden teksten alleen in het Engels gelezen (Vrints, De Vlaamse onderwijsraad zet de deur wagenwijd open voor de verengelsing van het hoger onderwijs, 2017).

4.2.2. Kwaliteitsverlies van het onderwijs

Critici wijzen op kwaliteitsverlies van het onderwijs door verengelsing. Om het Engelse onderwijs goed te laten verlopen en kwaliteit te garanderen, moet iedereen voldoende

vloeiend Engels spreken. Daarbij gaat het er niet zozeer om of er met een accent gesproken wordt, maar wat de docent inhoudelijk te vertellen heeft (De Onderwijsraad, 2011).

Dat de keuze van de onderwijstaal invloed heeft op de dagelijks onderwijspraktijk blijkt uit de verkenning van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. De gesprekspartners van die verkenning wezen erop dat een goede taalvaardigheid van zowel de docenten als de studenten een vereiste is voor de kwaliteit van het onderwijs (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2017).

Onvoldoende kennis van het Engels resulteert in kwaliteitsverlies. Voorstanders en critici vragen meer aandacht voor kwaliteitsverlies van colleges als deze gegeven worden door docenten wiens moedertaal niet het Engels is. Studenten begrijpen een Engelstalig college minder goed omdat de helderheid en nuances minder worden (De Onderwijsraad, 2011).

Het onderzoek van Vinke en Jochems (1992) toont aan dat docenten van wie de moedertaal niet het Engels is een lagere capaciteit hebben om zichzelf uit te drukken in het Engels. Ook is het uitleggen en verduidelijken van zaken moeilijker in deze taal. Daarnaast vraagt doceren in het Engels meer voorbereidingstijd, maar dit vermindert wel met de jaren dat men lesgeeft in het Engels. Ook zorgt lesgeven in het Engels voor een zwaardere mentale werkbelasting. Docenten vonden zelf ook dat de kwaliteit van hun colleges achteruitging (Vinke & Jochems, 1992).

Uit een scriptie van Klaassen (2001) blijkt dat de overschakeling naar het Engels op zowel de manier waarop docenten hun doceergedrag beleven als op hun effectieve doceergedrag een negatieve invloed heeft (Klaassen, 2001).

Uit het onderzoek van Vincke en Jochems (1992) kwam naar voren dat de leeropbrengsten van studenten afneemt omdat het lesgedrag van de docenten minder is en de taalomschakeling een negatief effect heeft op de leeropbrengsten. Dat kan als gevolg hebben dat de studieresultaten minder zijn en/of een toename van de tijd die studenten moeten investeren in hun studie (De Onderwijsraad, 2011).

De scriptie van Klaassen (2001) spreekt dat dan weer tegen. Het klopt dat studenten het eerste half jaar moeite hadden met de overschakeling naar het Engels. Maar na het eerste half jaar verdween dit en haalden de studenten die Engelstalig onderwijs volgden even goede resultaten als studenten die een Nederlandstalige opleiding volgden (Klaassen, 2001).

4.2.3. Minder toegankelijke opleidingen

Volgens De Onderwijsraad (2018) klinkt er kritiek op de verengelsing van de universiteit omdat het mogelijk Nederlandse (aspirant)studenten zou verdringen door de toenemende instroom van buitenlandse studenten (De Onderwijsraad, 2018). De Onderwijsraad vindt het zorgwekkend dat een buitenlandse instroom ten koste zou gaan van de toegankelijkheid van opleidingen voor Nederlanders. Het is onwenselijk als Nederlanders niet meer opgeleid kunnen worden voor schaarse beroepen, bijvoorbeeld in de gezondheidszorg, terwijl buitenlandse studenten, die wel worden toegelaten, na hun studie zouden terugkeren naar hun eigen landen (De Onderwijsraad, 2018).

Als het onderwijs in een vreemde taal gegeven wordt, neemt de toegankelijkheid van datzelfde onderwijs ook af voor jongeren uit kwetsbare groepen in de samenleving. Onderwijs in het Engels zou een extra drempel kunnen vormen voor bijvoorbeeld eerstegeneratiestudenten uit sociaaleconomisch zwakke bevolkingsgroepen (De Onderwijsraad, 2018). Dit resulteert in sociale ongelijkheid. De VLOR wijst er al op dat een

Engelstalige opleiding de moeilijkheidsgraad verhoogt en zo het studierendement van (zwakkere) studenten negatief beïnvloedt (VLOR, 2017).

Deelnemen aan het hoger onderwijs vereist het verwerven van een nieuw en belangrijk taalregister ongeacht of een opleiding in het Engels of in het Nederlands wordt aangeboden. Het vergt voor alle studenten tijd en energie om dit taalregister te verwerven. Dit geldt nog meer voor studenten die afkomstig zijn uit lager opgeleide milieus en voor studenten die een andere moedertaal hebben dan het Nederlands. Er kan aangenomen worden dat Engelstaligheid een belemmering kan zijn voor deelname aan het hoger onderwijs (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2017).

4.2.4. Eenzijdige oriëntatie

Door te kiezen voor een taal, wordt er ook gekozen voor een bepaalde geografische oriëntatie en een bepaalde cultuur. Door de uniforme keuze voor het Engels wordt het hoger onderwijs eenzijdig gericht op het Angelsaksische deel van de wereld. Door de veranderde verhoudingen in de wereld, zoals de opkomst van China, en de Brexit, is het de vraag hoe wenselijk die eenzijdigheid is volgens De Onderwijsraad (De Onderwijsraad, 2018).

Tegelijkertijd stelt Booij (2001) dat in Nederland het Engels een hoge status heeft omdat het een internationale taal is en het gebruikt wordt als lingua franca van de wetenschap. Het Engels krijgt deze status onder andere doordat het Engels niet verbonden is aan een land of cultuur, maar juist over de gehele wereld gesproken wordt (Booij, 2001).

5. **Praktijkonderzoek: Komen de voor- en nadelen overeen met de praktijk?**

5.1. **Eigen onderzoek**

Aan de hand van interviews tracht dit onderzoek te achterhalen of de voor- en nadelen die naar voren komen in (wetenschappelijke) artikels, onderzoeken en adviezen waarheidsgetrouw zijn of niet. De geïnterviewden hebben allemaal een duidelijke visie op dit thema en komen hier dagelijks mee in aanraking. De meeste geïnterviewden werken in het hoger onderwijs in Vlaanderen of Nederland en zijn daardoor in staat om hun visie te delen vanuit eigen ervaringen.

In Vlaanderen zijn de volgende ervaringsdeskundigen geïnterviewd:

- An De Moor
Talenbeleidcoördinator Odisee Hogeschool en KU Leuven campus Brussel
Deeltijds beleidsadviseur talen van minister Weyts
- Hendrik Vos
Professor in de master politieke wetenschappen en EU studies aan de Universiteit van Gent
- Filip Vermeylen
Professor of global art markets aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

In Nederland zijn de volgende ervaringsdeskundigen geïnterviewd:

- Katja Hunfeld
Hoofd van het talentcentrum van de University of Twente
- Frank Brandsma
Bachelorcoördinator van de opleiding vergelijkende literatuurwetenschap/
Comparative literary studies en universitair docent aan de Universiteit Utrecht
- Niek Pas
Universitair docent nieuwste geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam
Coauteur van het boek *Against English*

Elke geïnterviewde werd gevraagd naar de voor- en nadelen van de verengelsing van opleidingen in het hoger onderwijs en hoe zij deze ervaren.

5.2. Voordelen in de praktijk

5.2.1. Internationalisering van de universiteiten

Internationaliseren is voor het hoger onderwijs en onderzoek van grote meerwaarde. Samenwerking en debat met collega's uit binnen- en buitenland is noodzakelijk voor kwalitatief goed onderzoek. Niet internationaliseren zou inhouden dat universiteiten zich afzonderen van de internationale kennisontwikkeling en kennis en technologie die elders gegenereerd wordt.

De internationalisering van het hoger onderwijs gaat gezamenlijk met een toename van het aantal Engelstalige opleidingen, met name bij de universiteiten. Internationalisering zorgt ervoor dat studenten internationaal competent worden. Studenten komen in deze geglobaliseerde wereld ook na hun studie in aanraking met contexten waarin internationale kennis en vaardigheden vereist zijn.

Vlaanderen

Hendrik Vos, professor politieke wetenschappen en EU studies aan de UGent, vindt dat internationaliseren en verengelsen los staan van elkaar. Universiteiten moeten bewegen in een internationaal landschap, maar dat is iets anders dan alle vakken en opleidingen verengelsen. Het is belangrijk dat er Nederlandstalige opleidingen blijven bestaan anders zou het Academisch Nederlands verdwijnen. Internationaliseren hoeft geen verengelsing te zijn. Het is niet omdat een universiteit voornamelijk Nederlandstalige opleidingen aanbiedt, ze niet internationaal bezig is volgens Professor Vos (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie). An De Moor, talenbeleidcoördinator van de Odisee Hogeschool en deeltijds beleidsadviseur taal van minister Weyts, hamert op meertaligheid. De focus moet niet alleen op het Engels liggen. Er zijn veel andere landen waar Engels niet de hoofdtaal is. Internationaliseren staat ook in haar ogen niet gelijk aan verengelsen (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie).

Filip Vermeylen, professor global art markets aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, vindt dat om te internationaliseren je in grote mate moet verengelsen. Het Engels is in zijn ogen een belangrijke toegangspoort. Het laat mensen toe uit andere delen van de wereld. Het Engels helpt om te internationaliseren, maar Vermeylen vindt ook dat verengelsen niet het enige is wat universiteiten kunnen doen om te internationaliseren. Universiteiten moeten oog hebben voor wat er gebeurt in de wereld. Er moet ruimte zijn voor comparatief onderzoek waarbij je niet alleen je eigen kerktoren in de gaten houdt (Vermeylen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Katja Hunfeld, hoofd van het talentcentrum van de University of Twente, bevestigt dat de reden dat de Universiteit Twente verengelst te maken heeft met internationalisering. We wilden de internationale sfeer op de campus hebben. Door Engelstalige opleidingen aan te bieden, hebben we veel internationale studenten, medewerkers en mensen met een phd op de campus. Dan is het logisch om het Engels te gebruiken, ook als een hulpmiddel (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie).

Ook Frank Brandsma, bachelorcoördinator van de opleiding literatuurwetenschap en universitair docent aan de Universiteit Utrecht, vindt dat het Engels zorgt voor een internationale sfeer. Met het Engels bereik je een grotere groep. Door Engelse opleidingen aan te bieden worden internationale studenten en docenten aangetrokken die voor een

verrijking zorgen. Zowel de buitenlandse docenten en studenten halen andere voorbeelden aan tijdens de les die heel interessant zijn. De wereld spreekt Engels volgens Frank Brandsma. Universiteiten willen toonaangevend zijn en moeten er dus ook voor zorgen dat de opleidingen aantrekkelijk zijn voor studenten van over heel de wereld. Engelse opleidingen aanbieden is de manier om dat te doen (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie).

Niek Pas, universitair docent Nieuwste Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en coauteur van het boek *Against English*, is het eens met An De Moor en Hendrik Vos. Internationaliseren is niet alleen verengelsen. Verengelsing werd volgens hem heel snel gelijkgesteld aan internationaliseren. In veel delen van de wereld is Engels lang niet de eerste taal. Volgens Pas is dat een beperkte visie op internationalisering. Er is geen enkele reden om te internationaliseren en het Nederlands weg te gooien volgens Niek Pas. Studenten kunnen heel goed twee- of drietalig zijn (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

5.2.2. Engels: de taal van de wetenschap

In de internationale thematiek en wetenschap wordt als lingua franca het Engels gebruikt. Toonaangevende publicaties verschijnen meestal in het Engels. Wetenschappers moeten in staat zijn te communiceren met collega's die vaak ook een andere nationaliteit hebben. Door onderwijs in het Engels aan te bieden, wordt de toegang tot kennis vergroot.

Vlaanderen

Volgens An De Moor worden aan de hogescholen en universiteiten in Vlaanderen veel artikels in het Engels aangeboden en zelfs in het Frans. De Moor vindt niet dat als een opleiding in het Nederlands wordt aangeboden dat er dan artikels in andere talen worden uitgesloten. Ook hier is meertaligheid in haar ogen belangrijk. Er moet geprobeerd worden om artikels in hun oorspronkelijke taal te lezen omdat een vertaling, naar het Engels bijvoorbeeld, kan zorgen voor verlies (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie). Professor Vos vindt dat studenten zo goed mogelijk gebruik moeten maken van Engelstalige bronnen. Studenten moeten ook zo goed als mogelijk Engels spreken zodat ze een vinger aan de pols houden van wat er in het wetenschappelijk debat leeft. Maar ze mogen niet uit het oog verliezen wat er speelt in de rest van de wereld. Als de focus te veel op het Engels ligt, bestaat er een risico dat er met oogkleppen op wordt gekeken naar de wereld. Hij is van mening dat er ook in andere taalgebieden veel interessante ontwikkelingen zijn Vos (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie).

Door Engels onderwijs aan te bieden, krijg je meer toegang tot kennis omdat het de taal van de wetenschap is, stelt Filip Vermeulen. De meeste wetenschappelijke publicaties zijn in het Engels en dat aandeel wordt alleen maar groter. Door onderwijs in het Engels aan te bieden krijgen studenten toegang tot die kennis en kunnen ze zelf op een hoog niveau publiceren in het Engels. Het bereik is in het Engels veel hoger (Vermeulen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Voor technische universiteiten zoals de Universiteit Twente is het volgens Katja Hunfeld logisch dat er in het Engels lesgegeven wordt, omdat veel vakjargon al Engels is. Voor veel technische termen bestaat geen Nederlands equivalent. De technische innovaties en de werkgroepen zijn daarnaast ook echt globaal dus het is niet logisch om vast te houden aan het

Nederlands (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie). Frank Brandsma vindt dat door de opleiding literatuurwetenschap in het Engels aan te bieden de discipline beter bediend kan worden. Er bestaat niet veel literatuurwetenschappelijk onderzoek in het Nederlands. Wat gepubliceerd wordt, is bijna altijd in het Engels. Daarbij komt dat studenten de kans willen hebben om als onderzoeker ook in het Engels te kunnen publiceren. Tijdens de opleiding verbeteren ze hun academisch Engels (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie).

De vraag is volgens Niek Pas of het Engels wel de lingua franca is. De wereld is diverser dan dat. Je kunt daarop inspelen, maar dat hoeft niet te betekenen dat je al die andere talen overboord moet gooien. Met Engels alleen kom je er niet. Dat is een doodlopende weg in zijn ogen. Hij raadt zijn studenten altijd aan een extra taal te leren omdat ze daar later veel profijt van zullen hebben. In Frankrijk of Duitsland zal je veel verder komen met de eigen taal dan met het Engels (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

5.2.3. Een international classroom

Engelse opleidingen trekken buitenlandse studenten aan. Zo'n international classroom is een beter studieklimaat voor zowel de binnenlandse als de buitenlandse studenten. Studenten komen in aanraking met andere perspectieven en culturen. Zo ontstaat er een ambitieuzere studiecultuur.

Vlaanderen

In de ogen van An De Moor is er genoeg ruimte in de huidige taalwetgeving om een international classroom te creëren. Een aantal vakken kunnen in een andere taal georganiseerd worden en er is de mogelijkheid om op Erasmus-uitwisseling te gaan. Voor studenten die zeker zijn dat ze een internationale carrière willen hebben in de bedrijfswereld of wetenschapper willen worden in de *food technology* bestaan er genoeg Engelstalige opleidingen in Vlaanderen. Niet alle opleidingen hoeven over te schakelen op het Engels om een internationale classroom te creëren (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie). Een international classroom is een verrijking volgens Hendrik Vos, maar dat is iets anders dan heel het onderwijs daar omheen bouwen. Het is interessant voor studenten om in contact te komen met andere culturen, maar uit ervaring weet hij dat studenten uit dezelfde taalgroepen toch weer gaan samenzitten. Vos is zich ervan bewust dat een international classroom niet zo simpel is als het lijkt. Als de groep studenten extreem heterogeen is, wordt het moeilijker om op hetzelfde niveau les te geven dan wanneer je voorkennis en achtergrond wat meer inhaakt op een bepaalde groep (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie).

Ook Filip Vermeylen is van mening dat een international classroom veel voordelen heeft, maar er moet een goede omkadering zijn omdat er nu eenmaal culturele verschillen zijn als er studenten uit andere landen aangetrokken worden. Daar moet je op een gedegen manier mee omgaan met oog voor culturele verschillen. Als die inspanning geleverd wordt, kunnen de vruchten van een international classroom geplukt worden. Een international classroom biedt een meerwaarde. Studenten uit andere landen brengen hun ervaringen en inzichten mee naar de les en dat leidt tot interessante discussies. Volgens professor Vermeylen gaat daarmee de kwaliteit van de opleiding omhoog (Vermeylen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Frank Brandsma vindt dat een international classroom heel interessant is voor studenten. Vooral als studenten moeten samenwerken, komen daar inspirerende en onverwachte ideeën

uit. Echter loopt een international classroom niet vanzelf goed, want: hoe ga je om met de diversiteit in je studentenpopulatie, hoe geef je feedback, en hoe spreek je een groep studenten aan wiens Engels niet allemaal op hetzelfde niveau zit? Dat zijn problemen waar we tegenaanlopen (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie). Katja Hunfeld beaamt dat een international classroom niet allemaal koek en ei is. Het is een uitdaging om een international classroom te creëren als van de honderd studenten er vijftien Nederlanders zijn. ‘Hoe internationaal is dat dan?’, vraagt ze zich af. Maar aan de andere kant zijn er ook opleidingen waar veel buitenlandse studenten instromen. Zelfs zo veel dat ze op een punt beland zijn dat het gaat schuren. Het creëren van een international classroom en een internationaal curriculum is iets waar de Universiteit Twente nog erg mee bezig is en nog dingen kan verbeteren, geeft Katja Hunfeld toe (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie).

Persoonlijk vindt Niek Pas dat het perspectief op het Engels heel eenzijdig is. Een international classroom zou volgens hem ook heel goed in het Duits, Frans of Chinees kunnen bestaan. Je kunt onderwijs in het algemeen heel goed in een andere taal aanbieden in Nederland, maar tegelijkertijd moet ervoor gezorgd worden dat elke vorm van onderwijs ook in het Nederlands moet worden aangeboden zodat het academisch Nederlands blijft bestaan Engels (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

5.2.4. Een voordeel op de arbeidsmarkt

Studenten die een Engelse opleiding gevolgd hebben, staan sterker op de (internationale) arbeidsmarkt. Studenten die het Engels goed onder de knie hebben, hebben een grotere kans op werk en kunnen beter binnen hun werkveld functioneren. Ze zijn beter voorbereid op het werken en leven in een internationale maatschappij.

Vlaanderen

Hendrik Vos begrijpt dat voor sommige functies het Engels zeker als een troef beschouwd kan worden, maar de meeste afgestudeerden komen niet terecht op de internationale arbeidsmarkt. De meesten zoeken een baan in de buurt waar het Engels er veel minder toe doet (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie). De Moor erkent dat het Engels een voordeel kan zijn op de arbeidsmarkt, maar er bestaan genoeg mogelijkheden in Nederlandstalige universiteiten om studenten voldoende achtergrond mee te geven om hun plan te trekken in het Engels. Er zijn cursussen in het Engels en gastdocenten die lesgeven in het Engels en studenten kunnen op Erasmusuitwisseling gaan (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie).

Een opleiding in het Engels kan voordelig zijn voor studenten afhankelijk van de opleiding en de sector waarin studenten terecht willen komen volgens Filip Vermeulen. Voor studenten die literatuurhistoricus willen worden, is die noodzaak niet direct aanwezig. Echter voor veel andere beroepsgroepen en -categorieën kan een Engelse opleiding helpen om een baan te vinden. Dan zijn studenten het gewend om in het Engels te onderhandelen, te overtuigen of gesprekken te voeren (Vermeulen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Een Engelse opleiding bereidt voor op de arbeidsmarkt. Vooral voor technische universiteiten speelt dat meer vindt Hunfeld. De Universiteit Twente heeft als doel om *global citizens* op te leiden. De studenten gaan in de geglobaliseerde wereld een baan vinden. Het is daarom goed voor ze als ze zich in de wereldtaal, het Engels, alvast bekwamen tijdens de studie. Maar dat

hangt ook af van de opleiding die studenten willen volgen. Er zijn nog een paar programma's Nederlandstalig omdat die heel specifiek gericht zijn op de Nederlandse arbeidsmarkt zoals de opleidingen biomedische technologie en gezondheidswetenschappen (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie). Frank Brandsma sluit zich daarbij aan. Een universiteit moet academici opleiden die heel breed inzetbaar moeten zijn. Die brede inzetbaarheid heeft te maken met je taalkennis en juist dan is het Engels heel belangrijk. De studenten worden tweetalige professionals in hun thuisland (Nederland of het buitenland) en dat zorgt voor een extra waarde op de arbeidsmarkt (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie).

Niek Pas vindt dat een extra taal een voordeel is op de arbeidsmarkt, maar hij is ervan overtuigd dat het Engels alleen niet voldoende is. Zijn generatie kreeg drie talen op school, namelijk: Duits, Frans en Engels. Het is niet zo dat hun Engels op Ivory League-niveau is, maar daarnaast hebben ze wel het Frans en het Duits in hun bagage. Hij is van mening dat in het verleden Nederlanders juist beter beslagen ten ijs kwamen qua meertaligheid dan nu het geval is (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

5.2.5. Financiële motieven

Verengelsen is interessant voor universiteiten omdat ze er meer buitenlandse studenten mee aantrekken. Een onderwijsinstelling verdient meer aan buitenlandse studenten buiten de Europese Economische Ruimte (EER) dan aan studenten binnen de EER. Een buitenlandse instroom kan ook voor dalende studenten aantallen een compensatie betekenen of de instandhouding van een instroom die groot genoeg is om noodzakelijke voorzieningen efficiënt te gebruiken.

Vlaanderen

Universiteiten verengelsen vaak om commerciële redenen. Ze trekken daarmee buitenlandse studenten aan en genereren zo meer inkomsten volgens An De Moor (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie). Het is meer prestigieus voor universiteiten om in het Engels les te geven, voegt Hendrik Vos toe. Maar om daarom hoeft niet heel het onderwijs te verengelsen. De situatie is nog altijd zo dat er een hoop mensen zijn die Nederlands spreken en in het Nederlands zullen blijven communiceren aldus Hendrik Vos (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie).

Het is een kritiek die vaak gehoord wordt volgens professor Vermeulen. En helaas is het soms ook waar. Buitenlandse studenten zouden niet gewoon een verdienmodel mogen zijn. Het kan een argument zijn voor universiteiten om te verengelsen, maar dat is vaak niet het enigste argument. Het aantrekken van een internationale staf of het creëren van een international classroom zijn ook argumenten om te verengelsen (Vermeulen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Volgens Katja Hunfeld is dat een hardnekkig gerucht. Het gaat daar niet om in haar ogen. Het Engels wordt ook gebruikt als een hulpmiddel om te communiceren met de internationale studenten en de internationale medewerkers. Er is een tijd geweest dat de Universiteit Twente wilde groeien, maar ze hebben juist ontdekt dat de kleinschaligheid en de persoonlijke aanpak van lesgeven belangrijker is. Daarnaast speelt bij veel opleidingen mee dat het werkveld vaak al Engels is en de werkgroepen en technische innovaties globaal zijn (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie). Ook Frank Brandsma gelooft dat door naar het Engels over te schakelen het vak literatuurwetenschap beter uitgeoefend kan

worden. Heel veel publicaties zijn nu eenmaal in het Engels. Maar de financiële kant speelt voor elke universiteit mee, denkt hij. Het is belangrijk dat er voldoende studenten zijn, dat betekent dat de opleiding stevig staat. Als studenten afstuderen, krijgt de universiteit geld en daarmee wordt de opleiding betaald (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie).

Dat is typisch Nederlands in de ogen van meneer Pas. Verengelsen heeft volgens hem een puur mercantilistische, economische, financiële reden: er kan geld mee verdiend worden. Nederland is een handelsnatie en Engels staat hoger in het vaandel. En met een terugtrekkende overheid qua investeringen zijn de hogescholen en universiteiten op zoek gegaan naar alternatieve inkomsten. Het Engels en de buitenlandse studenten zijn gewoon een verdienmodel volgens hem (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

5.3. Nadelen in de praktijk

5.3.1. De meertaligheid wordt uitgehoud

Doordat de focus alleen ligt op het Engels wordt de meertaligheid van studenten verzwakt. Vlaamse en Nederlandse intellectuelen zouden vanouds drie à vier talen op zijn minst passief beheersen. In Nederlandse opleidingen worden artikels in twee tot vier talen gelezen terwijl in Engelse opleidingen artikels alleen in het Engels worden gelezen.

Vlaanderen

De Moor is het ermee eens dat de meertaligheid van de studenten verzwakt wordt. Het kan zelfs resulteren in een duale maatschappij waarbij het Engels een hogere status heeft en gesproken wordt door de elite zoals het Frans vroeger in België gesproken werd door de elite. De Moor vindt dat er ingezet moet blijven worden op meertaligheid bij studenten (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie). Hendrik Vos vindt ook dat er een risico is dat de Nederlandse taal een minderwaardige status zal krijgen. Wie het Engels spreekt en beheerst zal meer aanzien krijgen dan wie dat niet doet. Zo ontstaat er ook een grotere sociale kloof. Het Engels valt namelijk niet voor iedereen hetzelfde uit de boom en niet elk gezin heeft het geld voor extra taalcursussen voor hun kinderen of heeft het geld om op vakantie te gaan naar Londen of New York. Hendrik Vos denkt dat dit een groot probleem zou kunnen zijn (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie).

Filip Vermeylen is echter van mening dat de verzwakte meertaligheid breder gaat dan de verengelsing van de opleidingen. Leerlingen op de middelbare school zijn veel meer bezig met het Engels dan zijn generatie. Vroeger was er meer aandacht voor het Duits en het Frans. Bij de jonge generatie is dat helemaal anders. Ze zijn massaal gefocust op het Engels en dat komt niet alleen door de verengelsing van het hoger onderwijs. De series zijn in het Engels en de sociale media is in het Engels. Dat is misschien het nadeel van de globalisering denkt Vermeylen. Dat gaat ten koste van andere talen en dat is jammer (Vermeylen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Dat is een zorg, volgens Katja Hunfeld, maar voor haar universiteit speelt dat minder. De meeste mensen die zich inschrijven voor een technische universiteit hebben meestal geen taalknobbel en hebben niet de behoefte om drie of vier talen te kennen. Voor ingenieursopleidingen is de noodzaak om perfect meertalig te zijn niet direct aanwezig (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie).

Meertaligheid is een talent vindt Brandsma en het is jammer dat de focus soms te veel op het Engels ligt. Maar het is een maatschappelijk probleem. Studenten kijken meer naar Engelse films of series dan vroeger. Er ontstaat steeds meer een monocultuur en dat is jammer vindt Frank Brandsma (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie).

Niek Pas vindt dat de meertaligheid absoluut wordt uitgehold in Nederland. Het is meer van hetzelfde. Mensen zien steeds minder het nut in om Nederlands te leren. Ze denken dat ze er wel zullen komen met het Engels (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

5.3.2. Verlies van kwaliteit in het onderwijs

Om Engels onderwijs goed te laten verlopen, moet iedereen voldoende vloeiend Engels spreken. Zo wordt de kwaliteit gegarandeerd. Kwaliteitsverlies ontstaat doordat docenten onvoldoende kennis hebben van het Engels. Docenten wiens moedertaal niet het Engels is, hebben een lagere capaciteit om zichzelf uit te drukken.

Vlaanderen

Volgens An De Moor resulteert Engels onderwijs in kwaliteitsverlies omdat het niveau van het Engels van docenten vaak niet hoog genoeg is en vaak beperkt is tot een arm Engels, een *Globish* of *Flenglish*. Nuances ontbreken in woorden en zo wordt een tekst weinig wetenschappelijk (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie). Hendrik Vos sluit zich daarbij aan. Als lesgever haal je alles uit de kast om op het juiste moment de juiste anekdote te vertellen. Herhaling is noodzakelijk om een boodschap over te brengen en bij herhaling wordt vaak gebruik gemaakt van synoniemen. Daarvoor is het hele register van een taal nodig en dat lukt veel moeilijker in een andere taal. Je valt sneller terug op dezelfde woorden en zinsconstructies. Er zijn leerkrachten die vloeiend zijn in het Engels, maar dat geldt niet voor iedereen. Als een universiteit vakken aanbiedt in het Engels lijkt het professor Vos interessant en nuttig om voor die vakken buitenlandse gastsprekers of docenten aan te trekken die in hun moedertaal op een correct en hoog niveau lesgeven. (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie).

Ook Filip Vermeylen begrijpt dat kwaliteitsverlies kan ontstaan als docenten wiens Engels niet vlot genoeg is voor de klas staan. Soms moet een docent een genuanceerd verhaal brengen en als hij/zij die taal niet voldoende machtig is dan gaan de kleine dingen verloren. Als een opleiding internationale collega's kan aantrekken die ervaring hebben opgedaan in Engelse settings dan merk je dat de kwaliteit omhooggaat. Echter is het belangrijk te onthouden dat als docenten in een andere taal les willen geven ze meestal een kwalificatiegetuigschrift moeten hebben. Zowel in Vlaanderen als in Nederland. Het kan dus niet voorkomen dat een docent lesgeeft onder het vereiste niveau Engels (Vermeylen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Volgens Katja Hunfeld is dat iets dat docenten zelf ook aangeven. Docenten hebben het moeilijker om bijvoorbeeld af en toe een grapje te maken. Docenten hebben meer voorbereidingstijd nodig als ze lesgeven in het Engels. Maar aan de andere kant hoort ze juist ook dat docenten wel efficiënter en effectiever zijn juist omdat ze veel geconcentreerder blijven bij de dingen die ze moeten zeggen. Toch benadrukt mevrouw Hunfeld dat het hier draait om een technische universiteit. In veel lessen wordt al niet veel gesproken en veel vakjargon is al in het Engels. Alle docenten worden getoetst en bijgeschoold in het Engels. Het is zelfs zo dat docenten wiens Engels niet voldoende is niet voor de klas mogen staan. In

die zin kan het volgens haar niet zo zijn dat docenten niet kwalitatief genoeg zijn (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie).

Elke docent die in het Engels wil lesgeven heeft een basiskwalificatie nodig stelt ook Frank Brandsma. De docenten die voor de klas staan, zouden in staat moeten zijn hun uitleg in het Engels te doen. Verder heeft de opleiding comparative literary studies gekeken naar de resultaten van Nederlandse studenten die de opleiding in het Engels volgden en naar de resultaten van de studenten die de opleiding in het Nederlands volgden en de studieresultaten bleken gelijkaardig te zijn, terwijl de opleiding verwacht had dat de Nederlandse studenten in de Engelse opleiding lager zouden scoren vertelt Brandsma (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie).

Uit onderzoeken blijkt dat zolang je geen *native speaker* bent er altijd onherroepelijk verlies op zal treden. Niek Pas haalt als voorbeeld zichzelf aan. Voor zijn vakgebied is het Frans noodzakelijk en ondanks zijn geoefendheid in het Frans merkt hij op dat er toch verlies optreedt. De nuance, de klinklagen, de grapjes, de alertheid en de geremdheid missen (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

5.3.3. Extra barrières voor (toekomstige) studenten

Onderwijs in het Engels kan voor een drempel zorgen voor jongeren uit kwetsbare groepen in de maatschappij. Eerstegeneratiestudenten uit sociaaleconomisch zwakke bevolkingsgroepen kunnen het Engels zien als extra drempel. Een Engelstalige opleiding verhoogt de moeilijkheidsgraad en kan zo het studierendement van die studenten negatief beïnvloeden.

Vlaanderen

Het is verontrustend dat verengelsing zorgt voor een extra drempel voor studenten vindt An De Moor. Met name voor jongeren wiens moedertaal niet het Nederlands is of die onvoldoende kapitaalkrachtig zijn om teksten te laten nalezen door een vertaalbureau. Dit resulteert uiteindelijk in een duale maatschappij van enerzijds een groep jongeren wiens eerste taal wel het Nederlands is en kapitaalkrachtig genoeg zijn om hun teksten te laten vertalen of te laten nalezen en anderzijds jongeren die omwille van hun moedertaal of sociaaleconomische status niet in staat zijn daar allemaal voor te zorgen (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie). Ook Hendrik Vos sluit zich hierbij aan. Hoe lager je op de sociale ladder staat, hoe kleiner je wereld gewoon is en hoe hoger de drempel om in het hoger onderwijs te stappen. Je weet al dat daar een taal gesproken gaat worden die je als kind minder gehoord hebt. Ook vormt het voor mensen met een migratieachtergrond, die al moeite hebben met het Nederlands, een extra drempel. De sociale kloven die er al zijn, worden zo dieper (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie).

Filip Vermeylen vindt ook dat dat risico bestaat. Als een opleiding opeens in het Engels wordt georganiseerd, kan dat als intimiderend ervaren worden. Vooral voor eerstegeneratiestudenten kan dat voor een drempel zorgen. Verengelsing biedt veel voordelen, volgens meneer Vermeylen, maar het moet op een goede manier gekaderd zijn zonder dat je mensen uitsluit. Je moet maatregelen nemen door opleidingen ook in het Nederlands te laten bestaan ook al bedienen ze een kleine groep. Dat moet voor heel veel opleidingen het geval zijn Engels (Vermeylen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Katja Hunfeld beaamt dat dit een zorg is, maar dat ze van het ministerie onderwijs gehoord heeft dat daar momenteel geen tekenen van zijn. Ze meldt dat ze daar altijd eerst

wetenschappelijk bewijs voor wil zien. De meeste studenten die zich aanmelden hebben vaak al een bachelor achter de rug waarin ze worden voorbereid op een Engelstalige master. Toch zegt ze het belangrijk te vinden dat de studenten aan de Universiteit Twente ondersteund worden in taal, Engels of Nederlands, en dat daar ook op ingezet wordt bij de Universiteit Twente (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie).

Frank Brandsma stelt dat voor studenten die op de middelbare school goed meekonden met het Engels de opleiding goed te doen is. Frank Brandsma weet dat als studenten slecht zijn in een taal, ze niet een opleiding zullen volgen in die taal. Er zijn nog voldoende Nederlandstalige opleidingen waar studenten terecht kunnen vindt Frank Brandsma (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie).

Meneer Pas haalt aan dat sociaaleconomische aspecten en verschillen tussen studenten ervoor kunnen zorgen dat sommige studenten, ongeacht hun achtergrond, te maken krijgen met extra drempels. Zo wordt de toegang tot opleidingen verminderd. Zeker als de moedertaal niet goed ontwikkeld is (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

5.3.4. Eenzijdige focus op het Westen

Bij de keuze voor een taal wordt er ook gekozen voor een bepaalde geografische oriëntatie en een bepaalde cultuur. Met de keuze voor het Engels wordt het hoger onderwijs eenzijdig gericht op het Angelsaksische deel van de wereld.

Vlaanderen

Volgens meneer Vos is er een risico dat je met oogkleppen op naar de wereld kijkt als je de focus alleen legt op het Engels. Niet overal is Engels de norm. In andere delen van de wereld is dat weer het Frans of het Mandarijns en in al die andere taalgroepen zijn er ook bruisende ontwikkelingen (Vos, 2020, 6 mei - persoonlijke communicatie). Studenten moeten in staat zijn om in meerdere talen bronnen te raadplegen en niet alleen het Engels gebruiken. Het Vlaams hoger onderwijs streeft ernaar om zich niet te beperken tot het Engels vindt An De Moor. Zo moeten studenten bronnen en teksten in andere talen ook raadplegen (De Moor, 2020, 5 mei - persoonlijke communicatie).

Binnen de opleiding van professor Filip Vermeylen (Global Art Markets) ligt de focus ook op andere delen van de wereld. Hij kan alleen spreken voor zijn eigen winkel, maar er wordt geprobeerd dat internationale perspectief te bieden. Op het moment dat je een opleiding in het Engels aanbiedt, ben je in staat collega's uit Duitsland of India aan te trekken die hun eigen perspectief op de wereld meebrengen naar de les. Zo komen de studenten juist ook in contact met andere delen van de wereld (Vermeylen, 2020, 2 juni - persoonlijke communicatie).

Nederland

Katja Hunfeld begrijpt dat de focus soms te veel ligt op het Westen, maar volgens haar komen veel buitenlandse studenten naar Nederland juist om te leren hoe ze hier dingen doen. Een voorbeeld dat ze aanhaalt gaat over studenten civiele techniek die vanuit Nairobi naar Nederland komen om te leren over hoe bruggen hier worden gebouwd. Het is dan heel raar om in de les te bespreken hoe bruggen in Afrika gebouwd worden. Dat zijn issues die naar boven komen drijven en waar de Universiteit Twente heel erg mee bezig is (Hunfeld, 2020, 20 mei - persoonlijke communicatie).

Volgens Frank Brandsma laat het Engels juist toe om vanuit andere perspectieven de lesstof te bekijken. Doordat de opleiding comparative literary studies in het Engels is, kunnen leerkrachten uit andere delen van de wereld aangesteld worden. Zo zijn er docenten uit India die hun visie meebrengen en overbrengen aan de studenten. In de opleiding wordt gebruikt gemaakt van stukken uit verschillende talen, zowel Chinees als Frans. De leerlingen krijgen de originele tekst te zien met daarbij een Engelse vertaling (Brandsma, 2020, 30 juni – persoonlijke communicatie).

Meneer Pas vindt dat de focus te veel ligt op de Anglo-Amerikaanse wereld. Dat is de manier waarop we kijken naar de wereld, maar de wereld is groter volgens hem. Nederlanders hebben al snel de neiging om zich aan te passen aan de Anglo-Amerikaanse dominantie. Bij Vlamingen is dat veel minder het geval. Voor hen is het onderdeel van hun identiteit. Zij hebben echt hun taal moeten veroveren waardoor zij een groter taalbewustzijn hebben vindt Pas. Voor Nederlanders is taal een voorwerp. Zolang je het kunt gebruiken, dus zolang je er geld mee kunt verdienen, gebruik je het en anders stap je over op iets anders (Pas, 2020, 16 juni - persoonlijke communicatie).

6. Conclusie en suggesties voor verder onderzoek

6.1. Conclusie

Uit de literatuurstudie blijkt dat de Vlaamse hogeronderwijsinstellingen gebonden zijn aan protectionistische taalwetten. De grens voor anderstalige opleidingsonderdelen ligt voor universiteiten op 50%. Zodra deze grens overschreden wordt, is de opleiding anderstalig in de ogen van de Vlaamse overheid. Van het totale aantal masteropleidingen in Vlaanderen mag maar 35% anderstalig ingericht zijn. In het academiejaar 2017 – 2018 was het aantal anderstalige masteropleidingen 23,63%.

Hogescholen en universiteiten die een anderstalige opleiding willen aanbieden, moeten garanderen dat er ergens in Vlaanderen een Nederlandstalig equivalent bestaat voor die anderstalige opleiding.

Uit het praktijkonderzoek komt naar voren dat om te internationaliseren het Engels niet noodzakelijk is. Internationalisering hoeft niet alleen het Engels in te houden. Er zijn voldoende landen waar het Engels niet een belangrijke taal is, maar het Frans bijvoorbeeld wel. Een Nederlandstalige opleiding is niet per definitie een opleiding die niet internationaliseert of internationaal bezig is.

Maar het Engels helpt universiteiten en hogescholen om te internationaliseren. Universiteiten en hogescholen bereiken meer mensen als ze opleidingen in het Engels aanbieden. Zo kunnen hogeronderwijsinstellingen gemakkelijker buitenlandse studenten, onderzoekers en docenten aantrekken.

Het Engels is momenteel de lingua franca. Veel onderzoeken en studies worden gepubliceerd in het Engels. Daarbij komt dat veel vakjargon en handboeken Engelstalig zijn. Door over te schakelen op het Engels kunnen docenten hun vak beter uitoefenen. Toch blijft het verstandig om ook verder te kijken dan het Engels en om bronnen te lezen in hun originele taal.

Ook komt naar voren dat international classrooms voor alle partijen voordelen lijken te hebben, maar alleen als er aan de juiste voorwaarden voldaan wordt. Verschillende culturen en perspectieven zijn een verrijking in het klaslokaal. Een buitenlandse instroom vergemakkelijkt het creëren van een international classroom. Toch vindt een deel van de geïnterviewden dat de huidige taalregeling in Vlaanderen voldoende ruimte overlaat om zonder verengelsing een international classroom te creëren.

Beide kanten vinden dat het Engels een troef op de arbeidsmarkt is. De geïnterviewde voorstanders van de verengelsing vinden dat Engelse opleidingen studenten beter voorbereiden op een baan in deze geglobaliseerde wereld. Tegenstanders begrijpen dat het Engels belangrijk is op de arbeidsmarkt, maar benadrukken dat veel afgestudeerden terecht komen in een Nederlandstalige werkomgeving.

Het is waar dat hogeronderwijsinstellingen ook willen overstappen op het Engels vanwege financiële motieven. Buitenlandse studenten, buiten de Europese Economische Ruimte, betalen meer inschrijvingsgeld dan studenten binnen de EU. Maar de financiële motieven zijn vaak niet de voornaamste motieven om over te schakelen op het Engels.

Nederlandstalige docenten die willen lesgeven in het Engels moeten een kwalificatiegetuigschrift behalen. Een docent moet beschikken over een C1-niveau van het Europees Referentiekader. Toch lijkt verengelsing inderdaad te resulteren in kwaliteitsverlies

van het onderwijs. Dit geldt alleen als docenten, wiens moedertaal niet het Engels is, lesgeven in deze taal. Het is moeilijker voor deze docenten om zaken te verduidelijken in het Engels en om nuances aan woorden en zinnen te geven. Maar zodra een opleiding in het Engels aangeboden wordt, stelt dat hogeronderwijsinstellingen in staat om buitenlandse docenten aan te trekken die wel op een hoog niveau les kunnen geven in het Engels.

Bijna alle partijen vinden dat verengelsing zorgt voor extra drempels voor studenten met een lagere sociaaleconomische status. De maatschappelijke kloven die al bestaan worden zo nog dieper. Een oplossing hiervoor kan zijn om een Nederlandse variant van de Engelse opleidingen te laten bestaan ook al bedienen ze maar een kleine groep.

Verengelsing zorgt bovendien voor een eenzijdige blik op het Westen en met name Amerika. Universiteiten zouden hier bewuster mee moeten omspringen en ook ontwikkelingen in andere gebieden in de gaten moeten houden.

De meertaligheid lijdt onder de verengelsing. Alle partijen lijken het eens met deze stelling, maar de schuld van deze ontwikkeling ligt niet alleen bij de hogeronderwijsinstellingen. Globalisering heeft ook bijgedragen aan het feit dat jongeren meer gericht zijn op het Engels.

Het mes van de verengelsing snijdt aan twee kanten. Enerzijds hebben zowel de hogeronderwijsinstellingen als de studenten baat bij Engelstalige opleidingen, anderzijds brengt verengelsing ook een aantal nadelen met zich mee. De taalregeling in Vlaanderen voorkomt dat universiteiten verengelsen, maar het voorkomt ook dat universiteiten volledig kunnen profiteren van de voordelen die Engelse opleidingen hebben. De Vlaamse overheid zou de taalregeling licht kunnen versoepelen om zo de gulden middenweg te vinden.

6.2. Suggesties voor verder onderzoek en nieuwe onderzoeksvragen

Deze bachelorproef focust op de factoren die ervoor zorgen dat hogeronderwijsinstellingen in Vlaanderen weinig tot niet verengelsen. Daarnaast wordt er gekeken naar de voor- en nadelen die verengelsing met zich meebrengt. Elk van de voor- en nadelen verdient het om verder onderzocht te worden. Een international classroom is bijvoorbeeld alleen een voordeel als er aan de juiste randvoorwaarden voldaan wordt. Een ander voorbeeld om verder te onderzoeken is het kwaliteitsverlies van het onderwijs.

Onderzoeksvragen international classroom

- Hoe kan het beste een international classroom gecreëerd worden?
- Waarom is een international classroom een beter studieklimaat voor studenten?
- Wat zijn de uitdagingen van een international classroom voor hogeronderwijsinstellingen?

Onderzoeksvragen kwaliteitsverlies

- Op welke manier zorgen Engelstalige opleidingen voor kwaliteitsverlies?
- Hoe kan kwaliteitsverlies van Engelstalig onderwijs voorkomen worden?
- Met welke uitdagingen krijgen docenten te maken als ze moeten doceren in het Engels (als het Engels niet hun moedertaal is)?

Referentielijst

- Booij, G. (2001, januari). English as the lingua franca of Europe: A Dutch perspective. *English as the lingua franca of Europe: A Dutch perspective*.
- Breedveld, S. (2018, juni 26). *Is verengelsing de next big thing we are waiting for?* Utrecht, Nederland: Universiteit Utrecht.
- Brenn-White and Faethe, M. a. (2013). *English-Taught Master's Programs in Europe: A 2013 Update*. Institute of International Education.
- Coleman, J. A. (2006, juli 10). English-Medium teaching in European Higher Education. Cambridge University Press.
- de Groot, A. (2017). Gevolgen van de verengelsing voor de taalvaardigheid en denkvaardigheid. *VakTaal*, 14-15.
- De Onderwijsraad. (2011). *Weloverwogen gebruik van Engels in het hoger onderwijs*. Den Haag: De Onderwijsraad.
- De Onderwijsraad. (2018). *Advies Internationalisering in het hoger onderwijs*. Den Haag: De onderwijsraad.
- De Taalunie. (2019). *Onderzoeksrapport 2019 - Staat van het Nederlands*. Opgehaald van De Taalunie:
http://taalunieversum.org/sites/tuv/files/downloads/Onderzoeksrapport%20Staat%20van%20het%20Nederlands%202019%20DEF_o.pdf
- Departement Onderwijs en Vorming Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs . (2014 - 2015). *Taalverslag Academiejaar 2014-2015*.
- IIE's Center for Academic Mobility Research . (2013). *English-Taught Master's Programs in Europe: A 2013 Update* .
- Klaassen, R. G. (2001). The international university curriculum. Challenges in Elish-medium engeneerring education . *The international university curriculum. Challenges in Elish-medium engeneerring education* .
- Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. (2017). *Nederlands en/of Engels? Taalkeuze met beleid in het Nederlands Hoger Onderwijs*. Amsterdam. Opgehaald van Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.
- Moerkens, M. (2018). Engels in het hoger onderwijs: why not? *Engels in het hoger onderwijs: why not? Bachelorscriptie*. Gent: Universiteit Gent.
- Onderwijskiezer. (z.d.). *Zoeken via onderwijstaal*. Opgehaald van Onderwijskiezer:
https://www.onderwijskiezer.be/v2/hoger/hoger_taal.php?submit=zoeken
- Seberechts, F. (2017). *Onvoltooid Vlaanderen*. Antwerpen: Uitgeverij Vrijdag.
- Staring, F. (2014). Een exploratief onderzoek naar het effect van Engelstalig onderwijs op de ontwikkeling van de Nederlandse taalvaardigheid. . Brussel.
- Studiekeuze123. (z.d.). Opgehaald van Studiekeuze123:
<https://www.studiekeuze123.nl/opleidingen>

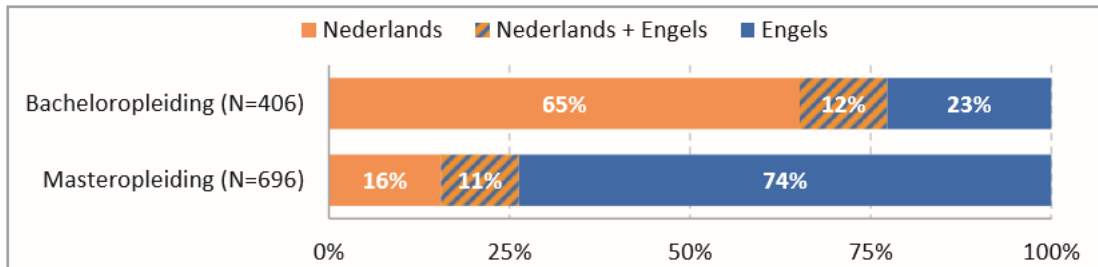
- Vandevoorde en Mantels, R. e. (2010). Maar wat een wespennest! *HET RECTORAAT VAN AUGUST VERMEYLEN EN DE VERNEDERLANDSING VAN DE GENTSE UNIVERSITEIT*. Gent.
- Vereniging Hogescholen en Vereniging van Universiteiten. (2018, mei). *Internationaliseringsagenda Hoger Onderwijs*. Opgehaald van Vereniging Hogescholen: <https://www.vereniginghogescholen.nl/themas/internationalisering>
- Vereniging van Universiteiten. (2017, December). *Factsheet: Taalbeleid universiteiten*. Opgehaald van VSNU: <https://www.vsnunl.nl/files/documenten/Factsheets/Factsheet%20Taalbeleid.pdf>
- Vinke, A., & Jochems, W. (1992). Switching from Dutch to English as the medium of instruction : an exploratory study into teacher experiences. *Switching from Dutch to English as the medium of instruction : an exploratory study into teacher experiences*. Delft: Delft University of Technology.
- Vlaams Departement Onderwijs en Vorming Afdeling Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs . (2014). *Taalverslag academiejaar 2014 - 2015*.
- VLOR. (2015, Januari 29). Advoes over de vraag tot vereenvoudiging van de taalregeling hoger onderwijs. Brussel.
- VLOR. (2017, Oktober 9). Advies over de toekomst van het Bolognaproces. Brussel.
- VLOR. (2017). *Advies taalbeleid in het Vlaamse hoger onderwijs* . Brussel: de Raad Hoger Onderwijs .
- Vogl en Rosiers, U. e. (2019). *Quality first? Engels en Nederlands in het Vlaamse hoger onderwijs. Reflecties vanuit de (meertalige) praktijk*. Gent: Ugent.
- Vrints, A. (2017). De Vlaamse onderwijsraad zet de deur wagenwijd open voor de verengelsing van het hoger onderwijs. *Wetenschappelijke Tijdingen*, 77-81.
- Vrints, A. (2017). Wetenschappelijke tijdingen op het gebied van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging. *Wetenschappelijke tijdingen op het gebied van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging*. Gent: Universiteit Gent.
- Wikipedia. (2018, November 28). *Verengelsing*. Opgehaald van Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Verengelsing>

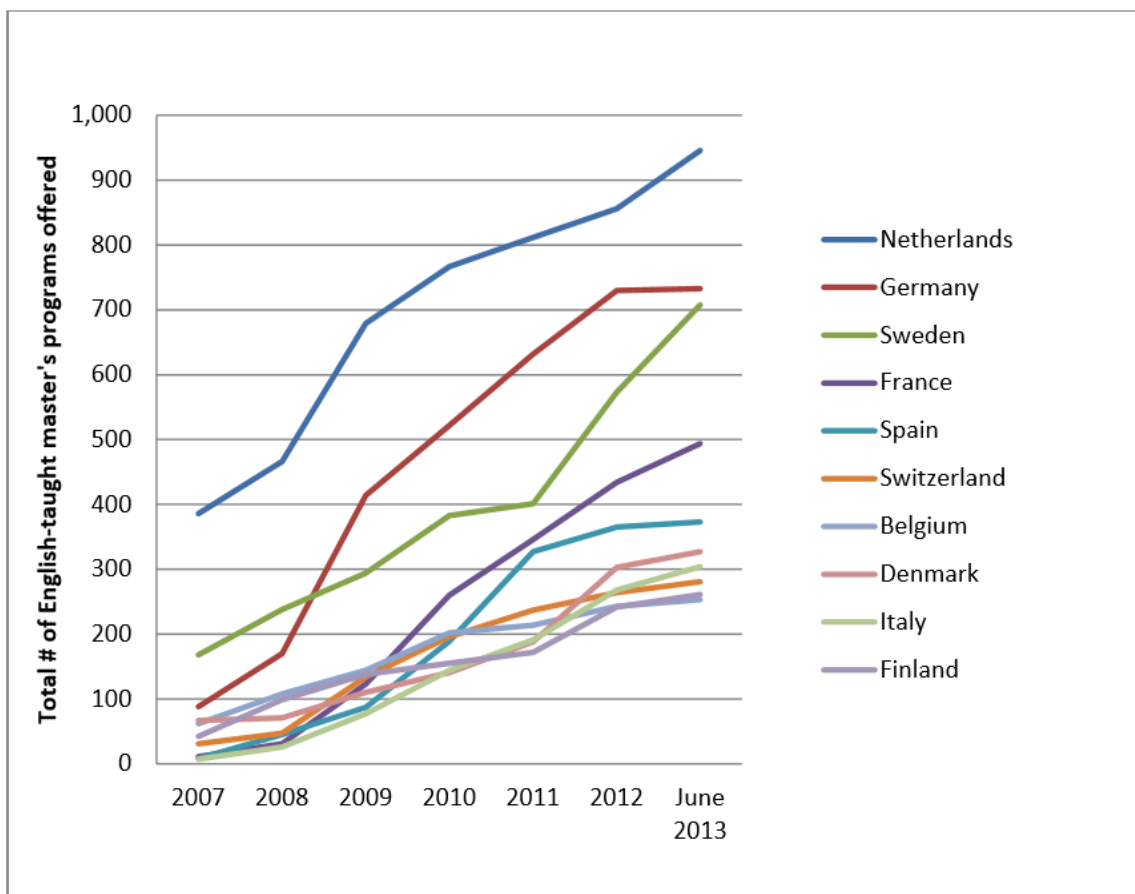
Bijlagen

Bijlage 1: Lijst van figuren

Figuur 1: Voertalen van opleidingen in Nederland 2017 – 2018 (Vereniging van Hogescholen en Vereniging van Universiteiten, 2018).

Figuur 2: De groei van Engelstalige masteropleidingen in tien Europese landen tussen 2007 en 2013 (Institute of International Education's Center for Academic Mobility Research, 2013)

Figuur 3: De evolutie van Engelstalige masteropleidingen in tien Europese landen van december 2011 tot en met juni 2013 (Institute of International Education's Center for Academic Mobility Research, 2013)

Table 1: Increase in English-Taught Master's Programs Listed on MastersPortal.eu

	Total # of programs offered Dec 2011	Total # of programs offered June 2013	Percent increase
Europe	4,644	6,407	38%
Denmark	188	327	74%
Sweden	401	708	73%
Italy	191	304	60%
Finland	172	261	52%
France	346	494	43%
Switzerland	237	281	19%
Belgium	214	253	18%
Netherlands	812	946	16%
Spain	327	373	14%
Germany	632	733	13%